

Replik till Svartdal och Gundersen

Af Martin Lardén,¹ Niklas Långström² & Martin Grann³

Vad är rimliga beviskrav?

Frode Svartdal och Knut Gundersen redovisar i detta nummer av Nordisk Tidskrift för Kriminalvetenskap en kritisk genomgång av den svenska Kriminalvårdens utvärdering av behandlingsprogrammet Aggression replacement training, ART (Svartdal & Gundersen, 2012, detta nummer). Vi vill här kort bemöta denna kritik.

Svartdal och Gundersen går i sin artikel till angrepp mot alla upptänkliga svagheter i den svenska Kriminalvårdens utvärdering av ART. Tyvärr slår man mest in öppna dörrar. Man försöker till exempel göra ett stort nummer av att studiens jämförelsegrupp (de obehandlade individerna) skiljer sig från behandlingsgruppen (de som genomgick ART) genom att den senare var mer kriminellt belastad från början. Man förefaller inte ha tillgodogjort sig att de negativa ART-resultaten kvarstod även efter det att man i den svenska studien kontrollerade för tidigare kriminell belastning i en regressionsmodell. Svartdal och Gundersen vill också göra det till en avgörande svaghet att antalet individer som påbörjade men sedan avbröt ART-behandlingen var högt. Trots att avbrutna behandlingar är något högst normalt i all behandling av det här slaget. Det är känt att stora grupper och studier på ordinarie verksamhet är associerade med lägre effekter (jämfört med små men välkontrollerade behandlingsstudier), och detta gör den svenska studien angelägen.

Vi har inga illusioner om att den studie som Kriminalvårdens utredare genomfört under vår ledning skulle vara perfekt. Vi är till exempel väl medvetna om att en randomiserad kontrollerad studie generellt sett skulle medföra en högre evidensstyrka, jämfört med den kvasiexperimentella design vi använt.

Att å ena sidan lättare acceptera forskningsresultat som stödjer de egna hypoteserna eller det egna behandlingsprogrammet, och å andra sidan med en närmast elitistisk nit hårt kritisera de studier som inte stödjer det man själv tror på eller förespråkar, är ett allvarligt men inte helt ovanligt problem i den akademiska världen.

De beviskrav som Svartdal och Gundersen utgår ifrån är mycket stränga. Om den standard med vilken de hårdgranskat vår rapport skulle tillämpas generellt skulle nästan ingen behandlingsforskning i litteraturen duga. Vår kvasi-experi-

mentella design är dock inte annorlunda än den som tidigare använts i ett stort antal utvärderingar av behandlingsprogram mot kriminalitet, inklusive det fåtal studier som tidigare visat på försiktigt positiva återfallsreducerande effekter av ART.

Vi anser i enlighet med t.ex. Kaunitz och Strandberg (2009) att utifrån en samlad översikt och bedömning av den empiriska bas som anförs som stöd för ART är det tveksamt om programmet kan kallas evidensbaserat (se också Hatcher et al., 2008). Framförallt är det problematiskt att bara de studier som publicerats av ART-företrädare gett stöd för programmets effektivitet; de som gjorts av oberoende forskargrupper har istället funnit svagt eller obefintligt stöd för ARTs påstådda effektivitet. Liksom Kaunitz och Strandberg (2009) anser vi därför att det är mycket viktigt att programmet granskas av opartiska forskargrupper.

Svartdal och Gundersen framhåller vikten av att forskning ska granskas i enlighet med rådande normer inom vetenskapssamfundet. Bland annat betonar de vikten av att forskning blir granskad i tidskrifter med peer-reviewbedömning. Vi delar denna uppfattning. I vetenskapliga sammanhang är det till yttermera visso brukligt att man anger eventuella intressekonflikter i en »Declaration of Interest«. Vi menar i det sammanhanget att det vore lämpligt att Frode Svartdal och Knut Gundersen deklarerar de jäv och bindningar som de själva har i förhållande till ART-programmet.

Att kritisera forskning är tämligen lätt. Att skapa förbättrade kunskapsunderlag för operativt beslutsfattande är betydligt svårare. En central uppgift för Kriminalvårdens utvecklingsenhet (som genomfört den aktuella utvärderingen) är att bidra med beslutsunderlag för myndighetens komplexa uppdrag att effektuera påföljder och samtidigt arbeta med återfallsförebyggande insatser. Åtskilliga tusentals av svenska Kriminalvårdens klienter blir varje år föremål för återfallsförebyggande behandlingsprogram av olika slag. Att försöka studera om dessa program faktiskt har någon effekt är mycket angeläget. Kan vi visa om våra behandlingsprogram har någon betydelse för återfallsrisken, eller är de verkningslösa eller till och med skadliga? Registeruppföljningar med kvasi-experimentell design är bara ett av flera sätt som vi använder för att utvärdera vår verksamhet.

Vi rekommenderar intresserade läsare att komplettera den ensidiga genomgång vi anser att Svartdal och Gundersen gjort genom att ta del av ursprungsrapporten och bilda sig en egen uppfattning: http://www.kriminalvarden.se/upload/Informationsmaterial/Utvardering_aterfall_ART.pdf

Noter

1. Kriminalvårdens huvudkontor, Norrköping, Sverige
2. Kriminalvårdens huvudkontor, Norrköping, Sverige og Karolinska Institutet, Institutionen för Medicinsk Epidemiologi och Biostatistik, Stockholm, Sverige.
3. Kriminalvårdens huvudkontor, Norrköping, Sverige og Karolinska Institutet, Institutionen för Medicinsk Epidemiologi och Biostatistik, Stockholm, Sverige.

Jäv och bindningar

Martin Lardén, leg psykolog, är chef för gruppen för Central Samordning i Behandlingsfrågor vid Utvecklingsenheten vid Kriminalvårdens huvudkontor, och är den som inom ramen för sitt uppdrag internt beställt utvärderingen av ART.

Niklas Långström, professor, är chef för Forsknings- och Utvecklingsgruppen i Stockholm inom Utvecklingsenheten vid Kriminalvårdens huvudkontor, och är den som varit arbetsledare för den uppföljningsstudie som Danielsson, Fors och Freij genomfört (Danielsson, Fors, & Freij, 2011).

Martin Grann, professor, är chef för Utvecklingsenheten vid Kriminalvårdens huvudkontor.

Referenser

- Danielsson, M., Fors, A., & Freij, I. (2011) *Behandlingsprogrammet ART i Kriminalvården. Utvärdering av återfall i brott för programdeltagare 2003-2006*. Kriminalvården. Norrköping: Kriminalvårdens Reprocentral.
- Hatcher, R.M., Palmer, E.J., McGuire, J., Hounsone, J.C., Bilby, C.A.L., & Hollin, C.R. (2008). Aggression replacement training with adult male offenders within community settings: a re-conviction analysis. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 19 (4), 517-532.
- Kaunitz, C., & Strandberg, A. (2009). *Aggression Replacement Training (ART) i Sverige – evidensbaserad socialtjänst i praktiken?* [Elektronisk version]. Socionomens forskningssupplement nr 26, Socionomen, 2009:6.
- Svartdal, F. & Gundersen, K. (2012) Virker ART i svenske fengsler? *Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskap* (detta nummer).